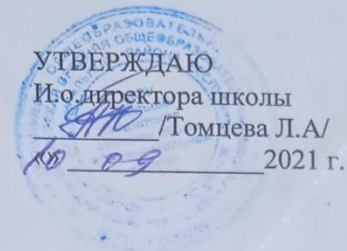

Муниципальное общеобразовательное учреждение «Большепаратская средняя общеобразовательная школа»

РАССМОТРЕНО
на заседании МО
учителей начальных классов
Руководитель _____/Толстова М.Ф./
Протокол №1
от «28 » августа 2021 г.

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора по УВР
_____/Гаврилова О.Ю./
«08» _____ 2021 г.

Рабочая программа

Наименование учебного программы Родной язык

Класс 4 «а»

Учитель Толстова Мария Федоровна

Срок реализации программы, учебный год 2021-2022

Количество часов по учебному плану всего 70 часов в год; в неделю 2 часа

Планирование составлено на основе рабочей программы по учебному курсу «Марийская литература»

учебник «Марий йылме» 4 класс, П.Е. Емельянова, Е.Я.Рыбакова 2008 г, Рекомендовано Министерством образования Марий

Эл

Рабочую программу составил (а) _____ (Толстова М.Ф..)

подпись

расшифровка подписи

Марий йылме программе

Умылтарен возымаш

Тўналтыш школышто шочмо йылмым тунемме годым кум кугу йыжын палдырна:

- лудаши-возаши (грамотлан) тунуктымаши ден йылмым лывыртымаши, класс деч ордыжсö лудмаши;
- классыште да класс деч ордыжтö лудмаши ден йылмым вияндымаши;
- урокышто йылме вияндыме паша кугу верым налшаши, чыла лудыктымына, чыла возыктымына илыш дене пенгыдын кылдалтишаши, ончыкылан чын да пайдале корным йоча-влаклан волгалтарышаши.

Шочмо йылме урокын тўн сомылжо тыгай лийшаш:

- ✓ марий йылме ден калык ойпого да сылнымут нерген туналтыш шинчымашым пуаш;
- ✓ шочмо йылмын мут поянлыкшымы, куатше ден ямжым умылаш да тудын дене моштен пайдаланаши тунукташи;
- ✓ тунуктышо дене пырля шочмо йылмын йыжынлажым лончылаш да тудын законлажым иктешлен кодаш;
- ✓ ум да шукым пален налаш йоча-влакым кумыландаш;
- ✓ пүсö уш-акылым вияндаш;
- ✓ литературно чаткан ойлымо да возымо йылмым пойдарен да лывыртен шогаши;
- ✓ эреак тыршен тунемаши кумыландаш;
- ✓ каллиграфический да офографический йонылыш деч посна серымашке шуаш полшаши;
- ✓ урокысо жапым моштен, шот дене кучылташ тунукташ, пашам икевужа ыштыме түрлө йон дене палдараши;
- ✓ йоча-влаклан творчески кушкышышт йöным ышташ;
- ✓ икте-весым пагален, шыман мутланен мошташ кумыландаш;
- ✓ сылнылыкым, моторлыкым умылен, шум-чон поянлыкым шукемден шогаши
- ✓ шочмо йылме ден сылнымут гоч нöргö ен ушышыкыжо эн ушан да волгыдо шонымаш-влакым шындараши;
- ✓ пайдале паша деч посна илен кертдыме, шочмо эл ден калыклан суапым конден кертше, ару шүм-чонан айдемым кушташ.

Личностный

- кутырымаште йылмын кулешлыкшымы умылымаш;
- чын да моторын ойлымо дене шкем калык коклаште кучен моштымаш;
- кутырымо годым шке ойлымым эскерен да аклен моштымаш;
- шочмо йылмын мут поянлыкше дене моштен пайдаланымаш.

Метапредметный

- урокын темыж ден цельжым чын шынден, проблемный йодышым ямдылен мошташ;
- планым ышташ тунемаш, план почеш каласкален мошташ,
- шке кутырымо ойым цель дене кылден мошташ,
- ойлымаш-влакым танастараш, посна ужаш-влакын кылыштым муын мошташ,
- таблице да схеме-влак дене пашам ыштен мошташ;
- тунемме материалым схеме дене ончыктен мошташ;
- турло предмет-влак дене кылдалтше текст-влакым (математика, окружающий мир, ...) лончылен, танастарен мошташ;
- йылме шотышто ойыртемештым муын мошташ;
- ойлымашыште фактым, жапым ойырен мошташ.

Предметный

- марий литератур йылмын нормыжым палаш, литературный йылмым кучылт мошташ;
- орфографий да пунктуаций правил-влакым кучылт мошташ;
- шке возымым тергаш да танастараш, шымлаш тунемаш;
- йылмын кучылтмо йонжо-влак дене палыме лияш (йук, буква, мут ужаш, ойлымаш

ужаш, предложений да тудын членже-влак, сложный предложений-влак).

Марий йылме, чын возен моштымаш да йылмым лывыртымаш

Марий йылме урокышто ыштышаш тун сомыл – уш-акыл вияндымаш ден йылмым лывыртымаш, воспитательный паша. Нине кум йогын урокышто ик энерыш ушна.

Йылмым лывыртыме нерген ойлымо годым эн ончычак предложенийым шарналтыман. Ты шот дене «Предложений» тема чыла классыштат рүдө верым налшаш.

Предложений. Мут-влакым палыме, почела каласен кайыме, нунын ойыртемаштым лончылымо дене гына шке шонымым вес енлан писын да раш почын пуаш огеш лий. Тыйым умылышт манын, мут-влакым икте-весе дене кылден, кельштарен радамлен, чапле предложенийым чонен кутырыман.

III классыште мут сочетаний кугу верым налеш. Мут сочетанийыште да предложенийыште шомак-влак кокласе кыл лончылалтеш. Главный ден второстепенный член-влак тунемалтыт.

Мут. Предложений дене палыме лийме годым мут нерген ойлыде нигузе от керт. Шомак деч посна предложенийым от чоно. Мутым түрлө могырым лончылен, ныл ий коклаште йоча теве мом пален налеш:

- ✓ *кажне шомак шкена йырысе ылышын могай-гынат ик йыжынжым пуа, мом-гынат ончыкташ кучылталтеш;*
- ✓ *Чыла мутынат ике грамматический ойыртемеже уло: кажне шомак могай-гынат ойлыман ужаш лиеи, түрлө формым налеш, предложений чонымаштат түрлын кучылталтеш, могай-гынат вес шомак дене кылдалтеш;*
- ✓ *Кажне мут ик але шуко значенийже дене ойыртемайтеш, лишыл да ваштарешла, тун да вончештарыме значениян лийын кертеш.*

III классыште «Мутын составше» тема кугу верым налеш. Мутвож, суффикс, мутмучаш шомакын ужашыже семын лончылалтыт. Ынде нуно утларак келгын тунемалтыт. Марий йылмысе гласный йук-влакын икте-весьшт дене кельштаралтмышт (сингармонизм) икымше гана III классыште вашлиялтеш. Тудо ударенийдыме гласный мучашан шомак-влакым возымаш дене кылдалтеш.

Шуқырак жапым ойлымаш ужаш-влак налыт. Лум мут, пале мут, глагол ден почеш мут келгынрак тунемалтыт.

Йук ден буква.

III классыште ударениян да ударенийдыме гласный йук-влак умбакыже лончылалтыт, мутышто ударенийдыме пытаргыш **õ, о, е** гласный буква-влакым гармоний закон дене келшышын сераш туныктат.

Күрылте кутырыман. Чумыр марий йылмым тунеммашын саскаже уш-акылым вияндымаште да йылмым лывыртымаште палдырнышаш. Йылме лывыртыме паша шуко шорынан:

- 1) шочмо йылмысе кажне йукым чын да раш ойлаш туныктыман, предложенийын интонацийжым эскерман, паузым моштен ыштыман;
- 2) йочан мут чондайжым эреак пойдарен шогыман, южо шомакшын мом ончыктымыжым рашемдыман;
- 3) предложений-влак пеш шуко түрлө кышкаран лийыт, нуно урокышто лончылалтшаш да тунемше-влакын предложений чонымо конструкцийыштым пойдарышаш улыт;
- 4) Предложений-влак икте-весьшт дене ушнен кылдалт шогышо ойлымашым ыштат.

Йылме лывртыме паша кажне классыште эртаралтеш. Тудо лудмаш, возымаш да йылме уроклаште шукталтеш.

Кажне классыште творческий пашалан кугу вер ойыралтеш. Тудлан кок арняште ик шагат пуалтшаш.

Марий йылме дене йоча-влакын налме шинчымашышт сай да пенгыде лийже манын, ушештарыме, иктешлыме да тергыме пашам луштарыман огыл.

Личностный УУД (чылалан кельштарыме туныктымо паша)

Шке рашемдымаш: туналтыш класслаште тунемше-влаклан вктаралтше (кельштаралтше) шинчымаш радамык;

Смыслообразований да нравственно-этический вктарымаш: ен-влакын уда да сай койышыштым, янлык-влак деке чаманымаш кумылым аклен моштымаш,

Регулятивный УУД

Марий йылме да лудмаш уроклаште тунемше-влакын шинчымашышт ден моштымашыштым тергымаш да аклымаш,

Тунемше пашам шкевуя аклышаш;

Познавательный УУД (общеучебный)

Тунемше правилым палшаш да чын кучылт моштышаш,

Шке ончылан йодышым нолталын, вашмутым пуэн моштымаш.

Познавательный УУД (информационный)

Турло информацийым кучылтын мошташ туныкташ.

Тунемше-влакым правиллан вктарымаш

Амал да кылым пенгыдемдымаш

Тушка да поснам ойырен танастарен моштымаш.

Марий йылме ден йылмым лывыртымаш

I – II классыште тунеммым үшештарымаш да иктешлымаш.

Предложенийыште тун член-влак: подлежащий, сказуемый. Мут-влак кокласе кылым йодыш почеш рашемдымаш. Каласыме цель дене түрлө улшо предложений-влак. Восклицательный да восклицательный огыл предложений-влак.

Лум мут, пале мут ден глагол-влак, нунын йодышышт. Кумдан кучылталтше почеш мут-влак.

Йук ден буква-влак. Йотированный букван шомак-влак. **Ф, х, ц, щ, б** йукан мут-влак. Йонгыдо да пич мужыран согласный-влак. Ударениян да ударенийдыме слоган шомак-влак.

Предложений. Предложенийыште тун член-влак: подлежащий ден сказуемый. Подлежащийын лум мут дене, сказуемыйын глагол дене каласалтмышт. Предложенийыште второстепенный член-влак (кажныже посна огеш лончылалт). Второстепенный член-влакын лум мут да пале мут дене каласалтмышт.

Мут сочетаний. Мут сочетанийыште шомак-влакын икте-весе дене кылдалт шогымышт. Лум мутым, пале мутым, глаголым да почеш мутым кучылтын, предложении-влакым чонымаш. Главный членан предложений-влакым второстепенный член дене шарымаш.

Предложений ден мут)

Мутын составше. Предложенийыште икгай вожан лум мутым, пале мутым да глаголым эскерымаш.

Мутмучаш. Предложенийыште лум мутын мучашыжым эскерымаш.

Пале мутын мучаш укежым ончыктымаш. Глаголын мутмучашыжым эскерымаш.

Суффикс. Лум мутын –**зе (-зо, -зö)** ден **-маш** суффиксше-влак, нуным шомаклаште, шомакшым предложенийыште эскерымаш. Пале мутын –**се (-ысе)** ден **-ан, (-ян)** суффиксше-влак , нуным шомаклаште, шомакшым предложенийыште эскерымаш.

Гласный йук-влак нерген үшештарымаш. Ударениян да ударенийдыме слог-влакым ойыркалымаш. Марий йылмысе гласный йук-влакын икте-весе дене кельштаралтмышт.

Мутышто ударенийдыме пытаргыш **ö, o** ден **e** гласный буква-влакым возен моштымаш.

Мут мучашсе ударенийдыме **ö, o** ден **e** буква-влакын мутвожышто, мутмучашыште але суффиксыште лиймыштым ончыктымаш.

Ударенийдыме **ö, o, e** гласный мучашан түрлө шомак-влакым эскерыме негызеш иктешлымаш.

Предложений ден ойлымаш ұжаш-влак.

Ойлымаш ұжаш-влак нерген умылымаш. Лум мут, пале мут, глагол да почеш мут дене палдарымаш.

Лум мут. Ик да шуко чотым ончыктышо лум мут-влак. Лум мутын падеж дене вашталтмыже.

Пале мут. Пале мутын күлешлыкше, тудын йодышыжо да кучылталтмыже.

Глагол. Глаголын жапше, тудын лица да числа дене вашталтмыже.

Ушештарымаш (7 ш)

Тунемме ий мучаште йоча мом палышаш да ыштен моштышаш

Текстым тичмаш мут дене лудшаш, икымше пелийыште 1 минут жапыште 35-40 шомакым лудын шуктышаш, кокымшо пелийыште – 40-50 мутым;

- ✓ текстым логический ужаш-влаклан шелшаш, нунылан келшыше вуймутым пуышаш, туныктышын полшымыжлан эртерен, произведенийын тўн (рўдө) шонымашыжым рашемдышаш;
- ✓ персонажын койыш-шоктымыжым вий шутымын аклышыш;
- ✓ герой-влакын сай пашаштлан куанyme, йонылыш корнышко тошкалмыштлан тургыжланyme щижмашым ончыктышаш;
- ✓ текстым тўткын эскерен лудшаш, тушто танастарымашым, сылне определенийым, вончештарыме значений дене кучылталтше мутым ончыктышаш;
- ✓ йочалык книга дене шкевуя палыме лийшаш (авторын фамилийжым, книган лўмжым шарнышаш), туныктышын темлымыж почеш школысо але ялысе библиотекеште книгаг налын лудын шогышаш;
- ✓ 15-20 почеламутым наизусть палышаш.

Марий алфавитышке пурышо 36 букван лўмыштым палышаш;

- ✓ пушкыдо да пенгыде, мужыран да мужырдымо йонгыдо, тыгак пич согласный йўк-влакым ойыркалышаш;
- ✓ шомакым слоглан шеледен, вес корнышко чын вончыктарышаш;
- ✓ мутым, предложенийым, 30-40 мутан текстым, буквам кодыде, арун да чаткан возышаш;
- ✓ серыме писылык тыгай лийшаш: икымше пелийыште 1 минут жапыште 20 буквам возен шуктышаш, кокымшо пелийыште – 35 буквам;
- ✓ ен, фамилий, ола, ял, янлык ден вольыклан пуымо лўмым кугу буква дене тўналын возышаш да предложений мучашеш точкым, вопросительный але восклицательный знакым шындышаш;
- ✓ предметым, тудын палыжым да мом ыштымыжым ончыктышо шомак-влаклан йодышым чын шындышаш, нуным ойыркалышаш;
- ✓ предложенийыште тўн мут-влакым: подлежащий ден сказуемыйым мушаш, главный член дене кылдалтше шомак-влакым ончыкташ тўналшаш;
- ✓ мутым йўк шот дене лончылышаш: шомакыштемняр слог уло, кудо слогшо ударениян, а кудыжо ударенийдыме, йўк-влак могай радам дене почела шогат, ойлымо ден возымо коклаште ойырте мут але уке;
- ✓ йодышлан вештен, 30-40 шомакан текст почеш изложенийым возышаш.

Марий йылме (70 шагат)

Учебник: С.Д.Дмитриев

№ урока	Тема урока	Эртарыме жап		Тунемше могай шинчымашым налеш.	Тунемше мом ыштен моштышаш да кертшаш.
		План почеш	Фактич.		
1-3	2 – 3 классыште тунеммым ушештарымаш.				
4	Сочиненийым возымаш.			Шке шонымашым кумдан почын пуаш тунемеш.	Сочиненийым возен моштышаш.
5-6	Мут сочетаний.			Мут сочетаний - тиде смысл дене кылдалтше кок але утларак мут	Предложенийште мут сочетанийым ойырен моштышаш.
7	Мутын составше.			Мутвож мутын вашталтдыме ужашыже. Мут мучаш – мутын вашталтше ужашыже. Суффикс у мутым ышташ полшышо ужаш.	Мутышто мутвожым ойырен моштышаш. Мутышто мут мучашым ойырен моштышаш. Мутышто суффиксым ойырен моштышаш.
8-9	Йук ден буква-влак.			йук-влаклан характеристикым пуэн мошташ. Кутырымо йѳк- влакын могай лиймыштым палаш	йукын кузе ышталтмышым умылтарышаш, да йук-влакын ышталтмышт годым лийше ойыртем пальшаш.
10	Изложенийым возымаш.			Изложенийым возаш тунемеш.	Пуымо план почеш изложенийым возен моштышаш.
11-14	Ойлымаш ужаш-влак.				
15	Диктантым возымаш.			Диктовко почеш возен моштымашым тергаш	Диктантым серат, тергат
16-17	Мут сочетаний.			Мут сочетанийым лончылен мошташ	Предложенийште мут сочетанийым ойырен моштышаш.
18-21	Текст.			Текстын темыжым, тѳ% шонымашыжым рашемден, планым чо%оен мошташ	тектым ужашлан шеледен
22	Сочиненийым возымаш				Сочиненийым возен моштышаш.

23	Предложенийыште главный да второстепенный член-влак.			Тун да второстепенный член-влак нерген ушештара.	Предложенийыште тун да второстепенный член-влакым ушештарышаш.
24-25	Дополнений.			Дополненийым муын мо дене каласалтмыжым рашемден мошташ	Допрленийым предложенийыште муаш, могай ойлымаш ужаш дене каласалтмыштым ончыктышаш.
26	Изложенийым возымаш.			Изложенийым возаш тунемеш.	Пуымо план почеш изложенийым возен моштышаш.
27-28	Определений.			Определенийын рольжым рашемден мошташ	Предложенийыште определенийым чын мушаш, могай ойлымаш ужаш дене каласалтмыжым ойлен кертшаш.
29-31	Умландарыше член.			ойлончышто рашемдыкым чын мушаш, могай ойлымаш ужаш дене каласалтмыжым ойлен кертшаш.	Умландарыше членым муын, мо дене каласалтмыжым рашемден моштышаш
32	Распространённый ден нераспространённый предложений-влак.			Предложенийым лончылен мошташ	распространенный ден нераспространенный предложений кокласе ойыртемем муын, ойлончым ешарыме член дене пойдарен кертшаш
33	Диктантым возымаш.				Лудмо почеш возен кертшаш, грамматический заданийым шуктышаш
34-37	Икгай членан предложений-влак.			Предложенийыште икгай член-влакым муын мошташ	предложенийыште икгай членым муын да знакым чын шынден моштышаш.
38-41	Сложный предложений			Сложный предложенийым муын мошташ	
42-43	Вияш ой.			Вияш оян предложений нерген тунеммым ушештарымаш, схемым ышташ	вияш ойым муын да вияш оян предложенийыште чарналтыш палым чын шынден кертшаш.
44	Сочиненийым возымаш.			Шке шонымашым кумдан почын пуаш	Сочиненийым возен моштышаш.

				тунемеш.	
45	Олмештыш мут.			олмештыш мут нерген шинчымашым пален налыт.	Предложенийште олмештыш мутым муын моштышаш.
46	Олмештыш мутын числа ден лицаже.			Олмештыш мутым числа ,лица ден вашталташ	Олмештыш мутым числа ,лица ден вашталтен моштышаш
47-48	Олмештыш мутын падеж дене вашталтмыже.			Олмештыш мутым падеж дене вашталташ	Олмештыш мутым падеж дене вашталтышаш
49.	Изложенийым возымаш.			Изложенийым возаш тунемеш.	Пуымо план почеш изложенийым возен моштышаш.
50.	Чот мут.			Чот мут нерген шинчымашым пален налыт.	Предложенийште чот мутым муын моштышаш.
51.	Шотлымо чот мут.			Шотлымо чот мут нерген шинчымашым пален налыт.	Предложенийште шотлымо чот мутым муын моштышаш.
52-53	Радам чот мут.			Радам чот нерген шинчымашым пален налыт.	Предложенийште радам чот мутым муын моштышаш.
54.	Диктантым возымаш.				Лудмо почеш возен кертшаш, грамматический заданийым шуктышаш
55.	Наречий.			Наречий нерген шинчымашым пален налыт.	Предложенийште наречийым муын моштышаш.
56.	Сочиненийым возымаш.			Шке шонымашым кумдан почын пуаш тунемеш.	Сочиненийым возен моштышаш.
57.	Верым ончыктышо наречий.			Верым ончыктышо наречий нерген шинчымашым пален налыт	Предложенийште верым ончыктышо наречийым муын моштышаш.
58.	Жапым ончыктышо наречий.			Жапым ончыктышо наречий нерген шинчымашым пален налыт	Предложенийште жапым ончыктышо наречийым муын моштышаш.
59-60	Кузе лиймым ончыктышо наречий.			Кузе лиймым ончыктышо наречий нерген шинчымашым пален налыт	Предложенийште кузе лиймым ончыктышо наречийым муын моштышаш.
61.	Изложенийым возымаш.			Изложенийым возаш тунемеш.	Пуымо план почеш изложенийым возен моштышаш.
62-63	Ушештарымаш урок				

64.	Контрольный диктант.				Лудмо почеш возен кертшаш, грамматический заданийым шуктышаш
65-67	3 – 4 класслаште тунеммым иктешлымаш.			Чыла тунеммым ушештарен иктешлымаш	4-ше классыште тунемме правилым чын кучылтын, текст-влак дене пашам ыштен да тӱрле семын лончылен кертшаш
68-70.	Резерв урок				